

İKİNCİ DİL OLARAK TÜRKÇEDE YAPISAL OLMAYAN DURUM EDİNİMİ: KONUSAL ROLLER TEMELLİ İNCELEME

Bahtiyar Makaroğlu-Nursel Tan Elmas-Bengü Günel

Özet

İkinci dil edinimi araştırmalarının temel inceleme konusu, edinim sürecinin nasıl ve ne zaman gerçekleştiği üzerine kuruludur. Bu alışmada, Türkçeyi ikinci dil olarak edinen bireylerin sözlüksel ve içsel Durumun edinim stratejisi ve içsel Durumun daha düzenli ve öngörülebilir olmasının ikinci dil edinim sürecine etkisi araştırılacaktır. Durum türlerinden yönelme ve çıkma ile sınırlandırılan araştırma konusal roller açısından kaynak, hedef ve konu türleri ile sınırlandırılmıştır. Çalışmaya B1 dil düzeyinden 19 ve B2 dil düzeyinden 17 olmak üzere toplam 36 birey katılmıştır. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen Durum temelli Dilbilgisi Yargı testi ile elde edilmiş ve testin güvenilirliğini belirlemek amacıyla 240 anadili konuşucusuna uygulanmıştır. Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı güvenilirliğine bakılmış ve .77 güvenirlik katsayısı ile güvenilir bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: İkinci Dil Edinimi, Durum, Konusal roller.

NON-STRUCTURAL CASE ACQUISITION IN TURKISH AS A SECOND LANGUAGE: RESEARCH BASED ON THEMATIC ROLES

Abstract

Fundamental research topic in the second language acquisition studies is that acquisition process is based on how and when it occurred. In this research, acquisition strategy of lexical and inherent cases of individuals who acquired Turkish as a second language and the effects of inherent case's being more regulate and predictable on acquisition of second language were discussed. Ablative and dative were chosen from among the case types and source, goal and theme were chosen from among the thematic roles types. 36 participants consisting from language level of B1 (19) and B2 (17) took part in the study. The data collected via Grammaticality Judgement Test based on case, which was developed by researchers and The test was applied 240 native speakers to determine the reliability. Cronbach's alpha coefficient of internal consistency reliability was measured and reliability of the test was found to be .77.

Key words: *Second Language Acquisition, Case, Thematic Roles.*

1. Giriş

İkinci dil edinimi araştırmaları, dil çalışmalarının son yıllardaki en çok ilgilenilen ve gelişen alanlarından biri olmuştur. İkinci dil araştırmalarının temel araştırma konusu ikinci dilin nasıl edinildiği hakkında bir edinim varsayımı üzerine kuruludur. İkinci dil edinimi ile anadili edinimi çalışmaları, ortak ve farklı yanları açısından alan yazınında birbirlerine katkı sağlayan çalışmalardır.

Woolford (2006)'a göre, yapısal olmayan Durum içinde ele alınan içsel Durum, yine yapısal olmayan bir Durum olan sözlüksel Duruma göre daha düzenli görünüm sergilemekte ve daha öngörülebilir olmaktadır. Woolford (2006) temel alınarak yapılan bu araştırmada, Türkçeyi ikinci dil olarak edinen bireylerin sözlüksel ve içsel Durumu edinim stratejisi ve içsel Durumun daha düzenli ve öngörülebilir olmasının ikinci dil edinim sürecindeki görünümü ve bu sürece olan etkisi araştırılacaktır. Çalışmanın amacı çerçevesine giren “strateji” kavramı, en basit şekilde ‘ikinci dil edinim sürecini tamamlamak için izlenen yol’ olarak tanımlanabilir. Bu çalışmanın en önemli amacı, edinim süreci içerisinde yapısal olmayan Durum türlerinin farklılık gösterip göstermediğidir.

İçsel Durumun sözlüksel Duruma göre daha düzenli ve daha öngörülebilir bir görünüm sergilemesi, sözlüksel Durumun içsel Duruma göre daha belirli olduğunu, dolayısıyla da daha kolay edinildiğini sezdirmektedir. Bu çalışmanın bir başka amacı da Belirlilik Kuramı çerçevesinde söz konusu varsayımın sınanmasıdır. Belirlilik Kuramına (Markedness Theory) göre bir ulamın belirli (marked) üyelerine karşın belirsiz (unmarked) üyeler, daha basit yapılarıyla, daha yüksek sıklıkla, daha yaygın bağlamlarda ve daha geniş anlam çeşitliğiyle dilde rol oynar (Croft, 1990; Shen, 2004). Bu nedenle, araştırmada, Türkçeyi ikinci dil edinen bireylerin içsel Durum ediniminin sözlüksel Duruma göre daha hızlı ilerlemekte olduğu varsayılmaktadır.

İkinci dil edinim alanında yapılan birçok araştırmada, Durum ulamı ediniminin önemi ortaya konmuştur. Bu araştırmada ise Türkçeyi ikinci dil olarak edinen bireylerin sözlüksel ve içsel Durum edinimi ve Durum türlerinin belirli ya da belirsiz olmasının ikinci dil ediniminde, etkisi olup olmadığı araştırılacaktır. İkinci dil olarak Türkçenin ediniminde Durum ulamı edinimine ilişkin çalışmaların son yıllarda ilgi görmesine karşın, nispeten sınırlı sayıda olduğu gözlenmektedir. Bu nedenle bu çalışma, sözlüksel ve içsel Durum edinimi sürecinin ve belirli üyelerin edinim sürecindeki rolünün aydınlatılması açısından önemlidir.

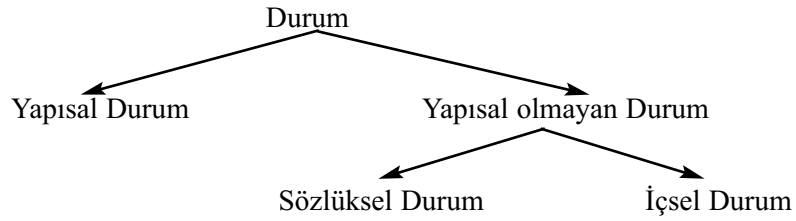
2. Durum Ulamı

2.1. Durum Kuramı

Yönetme ve Bağlama Kuramının dilbilgisi modüllerinden biri olan Durum Kuramı, tümcelerde BÖ'lerin (Belirleyici Öbeği) hangi Durumu yüklediklerini, Durum

yükleyicilerinin neler olabileceğini ve Durum yüklemenin yapısal özelliklerini düzenleyen bir alt kuramdır. Durum kuramı, yapısal ve yapısal olmayan Durum olarak ikiye ayrılmaktadır. Woolford (2006)'a göre yapısal olmayan Durum, sözlüksel (lexical) ve içsel (inherent) Durum olarak ikiye ayrılmaktadır (bkz Şekil 1). Sözlüksel Durum, sözlüksel olarak seçilmekte ve belirli sözlüksel başlar (belirli eylemler ve ilgeçler) tarafından yetkilendirilmektedir.

Şekil 1. Durum sınıflandırması (Woolford, 2006)

Yapısal Durumlarda, tümce, edilgenleştirme gibi yapısal değişikliğe uğradığında, öbek üzerindeki Durum değişmesine rağmen yapısal olmayan Durumlarda öbek üzerindeki Durum değişmemektedir. Bu Durum yapısal Durumların α -taşımaya işleminden sonra eşleştirildiğini, yapısal olmayan Durumların ise taşımaldan önce eşleştirildiğini göstermektedir.

1. a. Dün akşam, *marketi* soydular.
b. Dün akşam, *market* soyuldu. (Yapısal Durum)
2. a. Hırsızlar, *cezaevinden* kaçtılar.
b. *Cezaevinden* kaçıldı. (Yapısal Olmayan Durum)

Yapısal olmayan Durumun türlerine bakıldığında, sözlüksel Durum, kendineöğgü (idiosyncratic) Durum olmakta ve belirli eylemler ve ilgeçler tarafından sözlüksel olarak seçilmektedir. İçsel Durum ise, daha çok tahmin edilmekte ve içsel olarak belirli roller ve konumlarla bağlantılıdır. Buna göre her iki yapısal olmayan Durum, eylem öbeğinde yetkilendirilmesine rağmen yapısal Durum, çekim öbeğinde yetkilendirilmektedir (Woolford, 2006). Eylem öbeği içinde ise sözlüksel ve içsel Durum yetkilendirme Woolford (2006)'a göre aşağıdaki gibi gerçekleşmektedir.

- a. Sözlüksel başlar, kendine özgü sözlüksel Durumu yetkilendirir.
- b. Küçük (light) eylem başları, içsel Durumu yetkilendirir.

Sözlüksel Durum, sadece konular ve içsel üyeler ile sınırlıdır. Çünkü sadece bu üyeler, tümce yapısında, eylem tarafından yetkilendirilecek konumdadır. Buna ek olarak edici/dışsal üye ve belirleyici öbeğinin hedef üyesi, dizim ağacında daha yüksek konumdadır. İçsel Durum ise, küçük eylem başlarının gösterici konumundaki üyeler ile sınırlıdır. Bununla birlikte, İçsel Durum, sözlüksel Duruma göre daha düzenli görünüm sergilemekte ve daha öngörülebilir olmaktadır (Woolford, 2006). Öyleyse Türkçede yönelme ve çıkma Durumları hem içsel hem sözlüksel Durum özelliği sergilemektedir. Örneğin, (3a) tümcesinde yatık yazılı BÖ sözlüksel Durumdayken (3b) tümcesinde içsel Durumdadır. Aynı biçimde çıkma Durumunda da (4a) tümcesindeki BÖ sözlüksel, (4b) tümcesinde içsel Durum özelliği sergilemektedir.

3. a. Dün geceden sonra ablam *bize* çok kızdı.
b. Dün gece ablam *bize* geldi.
4. a. Ablam *bizden* nefret ediyor.
b. Dün gece saat ikide ablam *bizden* çıktı.

Bu araştırmada, Türkçeyi ikinci dil olarak edinen bireylerin sözlüksel ve içsel Durumu edinim stratejisi ve içsel Durumun daha düzenli ve öngörülebilir olmasının ikinci dil edinim sürecindeki görünümü ve bu sürece olan etkisi araştırılacaktır. Verilerin toplanması amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen Durum temelli Dilbilgisel Yargı Testi'nde bu türden BÖ'ler kullanılacaktır.

2.2. İkinci Dil Olarak Türkçede Durum Edinimi Konulu Önceki Çalışmalar

İkinci dil olarak Türkçede Durum edinimi konusu Gürel (2000) ve Haznedar (2006) tarafından araştırılmıştır. Bu iki çalışmanın amacı, ikinci dil olarak Türkçeyi edinen bireylerin Durum yapısı ediniminde yaşadıkları güçlükleri belirlemektir.

Gürel (2000) çalışmasında, anadili İngilizce olan Türkçeyi ikinci dil olarak edinen 21 öğrenci üzerinde iki deney uygulamış ve araştırmaya katılan 21 öğrenciyi dil yeterliliklerine göre 3 gruba (her grupta 7 katılımcı) ayırmıştır. Çalışmaya ayrıca 15 Türkçe anadili konuşucusu katılmıştır. Araştırmanın ilk deneyinde dilbilgisi yargı testi ikincisinde ise resim tanımlama görevi içeren üretim testi kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, ikinci dil olarak Türkçeyi edinen bireyler anadili konuşucularından daha düşük performans sergilemiş, bununla birlikte Türkçeyi ikinci dil edinen orta ve yüksek dil düzeylerindeki katılımcılar temel düzeydeki katılımcılardan daha az hata yapmışlardır. Hata türleri açısından bakıldığında ise katılımcılar Durum biçimbirimini değiştiriminden daha çok biçimbirim eksiltmesine başvurmuşlardır.

Haznedar (2006), doğal üretim verilerine dayanan çalışmasından benzer sonuçlar elde etmiştir. Anadili İngilizce olan katılımcıların Boğaziçi Üniversitesi'nde devam eden Türkçe öğrenimlerinin 5. ayında veriler toplanmıştır. Bulgular katılımcıların üretimlerinde zaman biçimbirimlerini %90'dan daha fazla oranda doğru kullandıkları görülmüştür. Katılımcıların özne-nesne uyumunda iyi performans sergilemesine rağmen ikinci dil olarak Türkçeyi edinen bireyler Durum biçimbirimlerinde (belirtme, yönelme, bulunma ve çıkma) başarısız olmuşlardır. Zwarts (2006)'a Durum yüklemenin ilk işlevi dilbilgisel ilişkileri kodlamak olmasına rağmen, bu işlev uyum gibi başka dilsel amaçlarla da gerçekleştirilebilir. İkinci işlevi kimi anlam ayrımlarının ifade edilmesidir. İkinci dil olarak Türkçe ediniminde Durum konulu araştırmaların daha çok dilbilgisel işlevlere temellendiği, konusal rollerinin göz ardı edildiği görülmektedir.

2.3. Rol Kuramı Açısından Durum

Konusal roller ve Durum ilişkisinin birlikte ele alınışı öncelikle Gruber (1965) ve özellikle Fillmore (1968)'e dayanır. Alanyazında Durum edinimini inceleyen çalışmalar, daha çok biçim-sözdizimsel incelemeyi temel almaktadır. Butt (2006), Durum kavramı tartışmalarının pek azının gerçekten Durum, birçoğunun ise aslında farklı Durum gerçekleştirmeleri olduğunu söylemektedir. Bu nedenle öncelikle, işlevsel Durum betimlenmesinin yapılması ve hangi özelliklerinin Durumun kendisiyle, hangilerinin konusal rollerinin özellikleriyle ilgili olduğunun ortaya koyulması gerekmektedir. Herschensohn (2004)'e göre ise konusal roller ve Durumlar bir bütünün parçasıdır.

Durum yüklemenin temel işlevinin, üyeleri birbirinden ayırmak mı yoksa üyeleri anlambilimsel olarak yapılandırmak mı olduğu tartışmasının kesin olan yanı, konusal içerik ile Durum yüklemenin ayrılmaz olduklarıdır (İbe Akcan, 2010). Uzun (2004)'e göre bütün Durumların, tümce öğelerini belirleme ve kodlama açısından bir işlevi vardır. Bu işlevlerin yanı sıra Durumların etkileşim içinde buldukları bir anlam da vardır fakat bu anlam kendileri tarafından değil, yüklemcil öge ve onun bağlı olduğu çekimsel ulam tarafından belirlenir (bkz. Örnek 5).

5. Ali bardağı balkondan sokağa fırlattı.

Yapıcı Etkilenen Kaynak Yön Eylem

Alanyazında eylemin alabileceği üye sayısına ilişkin bilgi gibi, bu üyelerinin hangi rollerinde olabileceği bilgisini de içeren şablonun sözlükçede yer aldığı savunusu yaygındır. Frawley (1992), on iki konusal rolü tanımlamakta ve aşağıdaki biçimde sınıflandırmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1 : Frawley (1992) : Konusal Roller

Konusal Roller (Frawley, 1992)			
Katılımcı Roller			Katılımcı Olmayan Roller
Mantıksal Aktörler (Logical Actors)	Mantıksal Alıcılar (Logical Recipients)	Uzamsal Roller (Spatial Roles)	
Kılıcı (Agent)	Etkilenen (Patient)	Konu (Theme)	Yer (Locative)
Yaratıcı (Author)	Etkilenen (Patient) Deneyimci (Experiencer)	Kaynak (Source)	Neden (Reason)
Araç (Instrument)	Yararlanıcı (Benefactive)	Hedef (Goal)	Amaç (Purpose)

Uzun (2004)'e göre Durum, sözcüklerin dizimsel düzlemde birbiriyle kurdukları bağlantı türüne göre aldıkları duruş biçimidir. Eylemi yapan, ona konu olan, onun yapıldığı yer gibi duruş biçimlerine göre sözcükleri biçimlendiren öğeler Durum belirleyicileridir. Durum belirleyicilerinin yüklediği roller, sınırlı sayıda bir evrensel dökümden seçilmektedir. Bu rollerin neler olduğu ve hangi unsurlar göz önüne alınarak ayrıldığıyla ilgili birçok görüş bulunmaktadır (bkz. Grimshaw 1990; Tenny 1994; Alsina 1996). Alanyazında en çok adı geçenleri Uzun (2000) kısa tanımlarıyla aşağıdaki gibi bir ROL dökümü vermiştir.

Tablo 2: Evrensel Rol Dökümü (Uzun, 2000)

EDİCİ	'İşi bilerek, isteyerek veya gücül olarak yapan' <i>Polis hırsızı yakaladı.</i>
ETKİLENEN	'İşten etkilenen' <i>Çocuk kuşu yaraladı.</i>
DENEYİMCİ	'Bir oluştan duygusal ve algısal olarak etkilenen' <i>Bebek uyuyor.</i>
KONU	'Bir devinimde, bir oluşta yer alan ama etkilenmeyen' <i>Erol sevgilisini düşünüyor.</i>
HEDEF	'Devinimin yönü üzerinde olan' <i>Ali kitabı Ayşe'ye yolladı.</i>
KAYNAK	'Devinimin başlangıcında, çıkış yerinde bulunan' <i>Gemi kıyıdan ayrıldı.</i>
YER	'İş, oluş, durumun gerçekleştiği konum, uzam' <i>Otobüs durakta bekliyor.</i>

YARARLANICI	'İş, oluş veya durumdan yararlanan' Ayse <i>Ali</i> 'ye kazak örüyor.
ARAÇ	'İşin, devinimin yapılmasına araç olan' Boyacı duvarı <i>fırçayla</i> boyadı.

Öncelikle konusal rollerinin Durum olguları ile beraber tartışıldığı görülmüştür. Bu araştırma, Frawley (1992)'nin çalışmasını temel alarak hem içsel hem de sözlüksel Durumdan oluşan uzamsal roller ulamı ile sınırlandırılmıştır. Bu ulam göz önüne alındığında ise hem sözlüksel hem de içsel Durum görünümüne sahip olan yönelme ve çıkma Durumu ulamı seçilmiştir.

3. Yöntem

Araştırma, Ankara Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin (TÖMER) Kızılay şubesinde, 2011 yılının Eylül ve Ekim aylarında yürütülmüştür. Katılımcılar, Avrupa Dil Portfolyosu'na göre B1 (orta) ve B2 (orta) dil düzeyi olmak üzere iki gruptan seçilmiştir

4. Veri Toplama Araçları

İkinci dil olarak Türkçe ediniminde Durum konusunu inceleyen bu çalışmada, araştırmacılar tarafından katılımcıların edinim süreçlerini incelemek amacıyla Durum temelli Dilbilgisi Yargı Testi geliştirilmiştir.

5. Dilbilgisi Yargı Testi (DYT)

Alanyazındaki birçok çalışma, ikincil dil edinimi araştırmalarında dilbilgisi yargı testlerinin önemini vurgulamaktadır (Gass, 1979; 1980, Izumi (2003), Ioup ve Kruse (1979).

Dilbilgisi yargı testlerinin oluşturulma sürecinde testteki sözlüksel birimlerin anlamsal içerikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Bununla birlikte, testte kullanılan sözcüklerin o dildeki sıklığının az olması katılımcıların tümceleri yanlış olarak işaretleme ihtimalini doğuracaktır. Bu sebeple testte kullanılacak sözlüksel birimlerin sıklığı kontrol altına alınmalıdır (Schütze, 1996). Testte kullanılan sözcüklerin belirlenmesi aşmasında ODTÜ Türkçe Sözlü Derlemi'nin (<http://std.metu.edu.tr>) deneme sürümünden yararlanılmıştır. Kullanılan sözcüklerin yüksek sıklıkta yer alması bir ölçüt olarak alınmıştır.

Schütze (1996)'ya göre dilbilgisel ve dilbilgisi dışı birimlerin sayısı DYT'i etkileyebilmektedir. Örneğin, dilbilgisel birimlerin sayısının daha fazla olması

katılımcıların testteki birimlerin doğru olarak varsaymasına neden olabilmektedir. Bu amaçla, testteki deney tümcelerinin ve çeldirici tümcelerinin doğru/yanlış sayısı eşit tutulmuştur.

DYT’de süre sınırlandırılması katılımcıların hem testin yapısal analizini yapmalarını hem de testin amacını anlamalarını zorlaştıracaktır (Schütze, 1996). Bu yapıdaki testler katılımcıların açık (explicit) bilgilerinden daha çok örtük bilgilerini (implicit) kullanmaya zorlayacaktır (Han ve Ellis, 1998; Ellis, 2005; Bialystok, 1979). Bu çalışmada uzman görüşü temel alınarak test, 25 dakika yanıtlama süresi ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmada, 35 anadili konuşucusu üzerinde ön-test güvenilirlik çalışması yapılmış ve testteki beş madde değiştirilmiştir. Güvenirlik araştırması ise, 240 Türkçe anadili konuşucusuna uygulanmış ve katılımcıların istatistiksel bilgileri Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3: Güvenirlik Araştırmasındaki Anadili Konuşucularının Yaş Oranı

	Sayı (N)	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma
Yaş	240	17,00	49,00	21,90	3,82548
Geçerli (N)	240				

Araştırmaya katılan bireylerin yaşları 17 ve 49 arasında (ort. 21,90 ± 3,82548) değişmektedir.

Araştırmada kullanılan DYT, doğru yanlış testi şeklinde oluşturulmuştur. Bu test türünün en olumsuz yönü, katılımcıdan katılımcıya şans faktörünün yüksek derecede farklılık göstermesidir (Kazuo, 2003; Tekin, 2010; Turgut ve Baykul, 2010). Testin bu olumsuz faktörlerini azaltmak amacıyla, çalışmada katılımcılardan yanlış sözcüğün/sözcüklerin doğru biçimini yazmaları istenmiştir (Trembley, 2005).

Testteki maddelerin herhangi bir örüntü izlememesine, dağılım esnasında alt testlerin türlerine ve maddelerin doğru/yanlış olmasına dikkat edilmiştir. Testin hazırlama aşamasında, yönelme ve çıkma Durumlarının edinimini ölçen 40 deney maddesi hazırlanmıştır. Schütze (1996)’a göre katılımcıların testin amacını anlamamaları gerekmektedir. Bu amaçla, teste iyelik ve tamlama Durumlarını ölçen 40 çeldirici madde eklenmiştir. Testteki maddelerin alt testlere göre dağılımı Tablo 4’te gösterilmiştir. Testin amacı, testteki madde sayısı, cevaplama biçimi hakkında bilgi verilen bir yönerge hazırlanmıştır. Hazırlanan 80 madde, alanla ilgili uzmanların görüşüne sunulmuştur. Dilbilgisi Yargı Testi’nde incelenecek olan Durum yapıları eylemlerin sadece üye yapıları ile sınırlandırılmıştır.

Tablo 4: Dilbilgisi Yargı Testinin Madde Dağılımı

	Doğru (N)	Yanlış (N)	Toplam (N)
Deney Maddeleri	Yönelme Durumu (Hedef Rolü)	5	10
	Yönelme Durumu (Konu rolü)	5	10
	Çıkma Durumu (Kaynak Rolü)	5	10
	Çıkma Durumu (Konu Rolü)	5	10
Çeldirici Maddeler	İyelik Durumu	10	20
	Tamlama Durumu	10	20
Toplam	40	40	80

Araştırmada kullanılacak olan Dilbilgisi Yargı Testinde kullanılan tümcelere örnekler aşağıda verilmiştir:

1. Yönelme Durumu

a. Hedef Rolü

- Dün gece mahkûm hızlıca *ormana* kaçtı.
- Bu dersin tüm notlarını *sana* göndermedim mi?

b. Konu Rolü

- Emekli öğretmen Zeynep Hanım, *yalnızlığa* alışmış.
- Bu konuda, sadece *Ayşe* 'ye çok güveniyorsun.

2. Çıkma Durumu

a. Kaynak Rolü

- Yaralı çocuğun *bacağından*, çok fazla kan akıyor.
- Yaşlı kadın, dün evinin *çatusından* atladı.

b. Konu Rolü

- Pazardaki çiğ *balıktan*, kadın çok tiksindi.
- Sağlığımız, kirli *havadan* olumsuz şekilde etkileniyor.

Yönelme ve çıkma Durumu edinimini ile ilgili oluşturulan bu maddelerin ölçölmek istenen özelliğe uygun biçimde olması amaçlanmıştır. Bunun için maddelerin uzun ve karmaşık cümlelerden oluşmamasına özen gösterilmiş ve testteki tüm uyaran

tümceleri altı sözcükten (± 1) oluşacak biçimde düzenlenmiştir. Testte kullanılan maddelerin sözcük sayıları ve oranları Tablo 5 ve 6'da gösterilmiştir.

Tablo 5: Dilbilgisi Yargı Testinin Madde Sözcük Sayısı

Madde Sözcük Sayısı	Sıklık	Yüzde (%)	Biriktirmeli Yüzde (%)
5,00	20	25,0	25,0
6,00	48	60,0	85,0
7,00	12	15,0	100,0
Toplam	80	100,0	

Dilbilgisi Yargı Testinde kullanılan tümcelerin 20'si (%25) beş sözcük; 48'i (60) altı sözcük ve 12'si (%15) ise yedi sözcükten oluşmaktadır.

Tablo 6: Dilbilgisi Yargı Testinin Madde Sözcük Oranı

	Sayı (N)	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma
Madde Sözcük Sayısı Oranı	80	5,00	7,00	5,9000	,62844

Dilbilgisi Yargı Testinde kullanılan tümceler ise 5 ile 7 sözcük (ort. 5,9000 \pm ,62844) arasında değişmektedir.

3.1.2 Geçerlilik ve Güvenirlilik

Durum temelli dilbilgisel yargı testinin geçerliğini belirlemek amacıyla, kapsam geçerliği ve yapı geçerliği sınamaları yapılmış ve bu aşamada, uzman görüşü uygun ve yeterli sayılmıştır.

Söz konusu testin güvenirliliğini belirlemek için test, 240 anadili konuşucusuna uygulanmıştır. Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı güvenirliliğine bakılmış ve .77 güvenirlilik katsayısı ile güvenilir bulunmuştur.

4. Bulgular

Araştırmadaki bulgular, Türkçeyi ikinci dil olarak edinen B1 ve B2 dil düzeyindeki katılımcılara aittir. Çalışmada, SPSS (Statistical Package of Social Sciences) v.15 programı tek yönlü varyans analizi (One-Way Anova) ve betimsel istatistik (Descriptive Statistics) modeli kullanılmıştır.

Araştırmaya B1 dil düzeyinde 19 ve B2 dil düzeyinde 17 kişi olmak üzere toplam 36 birey katılmıştır (bkz. Tablo 7). Katılımcıların TÖMER tarafından uygulanan dil düzeyi belirleme sınavlarına göre uygun dil düzeyinde oldukları varsayılmıştır.

Tablo 7: Katılımcıların Dil Düzeylerine Göre Dağılımı

	Sıklık	Oran	Geçerli Oran	Birikmeli Yüzde
B1	19	52,8	52,8	52,8
B2	17	47,2	47,2	100,0
Total	36	100,0	100,0	

B2 dil düzeyindeki katılımcıların (= 9,00; S= ,91), B1 dil düzeyindeki katılımcılara (= 6,59; S= 2,72) göre yönelme Durumunun hedef rolü edinim düzeyi, anlamlı olarak yüksek bulunmuştur ($F_{1-28}= 9,37$; $p < .05$). Buna karşın, dil düzeyleri ile yönelme durumunun konu rolü arasındaki ilişkiye bakıldığında, dil düzeyi temel etkisi anlamlı bulunmamıştır ($F_{1-26}= 1,23$; $p > .05$).

B2 dil düzeyindeki katılımcıların (= 8,00; S= 1,00), B1 dil düzeyindeki katılımcılara (=6,47; S= 2,03) göre çıkma Durumunun kaynak rolü edinim düzeyi, anlamlı olarak yüksek bulunmuştur ($F_{1-24}= 5,29$; $p < .05$). Buna karşın, dil düzeyleri ile çıkma durumunun konu rolü arasındaki ilişkiye bakıldığında, dil düzeyi temel etkisi anlamlı bulunmamıştır ($F_{1-26}= 2,22$; $p > .05$).

B2 dil düzeyindeki katılımcıların (=16,67; S= 2,10), B1 dil düzeyindeki katılımcılara (=13,33; S= 3,68) göre yönelme Durumu edinim düzeyi, anlamlı olarak yüksek bulunmuştur ($F_{1-25}= 7,78$; $p < .05$). Bununla birlikte, B2 dil düzeyindeki katılımcıların (=16,20; S= 1,69), B1 dil düzeyindeki katılımcılara (=13,60; S= 3,68) göre çıkma Durumu edinim düzeyi, anlamlı olarak yüksek bulunmuştur ($F_{1-23}= 4,34$; $p < .05$). Bununla birlikte,

Yönelme ve çıkma Durumu ediniminde, B2 dil düzeyindeki katılımcıların (=16,89; S= ,78), B1 dil düzeyindeki katılımcılara (=12,73; S= 3,95) göre içsel roller (kaynak ve hedef) edinim düzeyi, anlamlı olarak yüksek bulunmuştur ($F_{1-22}= 9,55$; $p < .05$). Buna karşın, dil düzeyleri ile konu rolü arasındaki ilişkiye bakıldığında, dil düzeyi temel etkisi anlamlı bulunmamıştır ($F_{1-23}= 2,51$; $p > .05$).

5. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada, Türkçeyi ikinci dil olarak edinen bireylerin sözlüksel ve içsel Durum edinimi ve Durum türlerinin belirli ya da belirsiz olmasının ikinci dil ediniminde etkisi olup olmadığı araştırılmıştır. B1 ve B2 dil düzeyi grubu olmak üzere iki ayrı örneklem grubundan oluşan çalışma sonucunda, iki dil düzeyinde Durum edinimine ilişkin birtakım benzer ve ayrımsal noktalara rastlanmıştır.

Bu çalışmadaki ikinci dil olarak Türkçenin ediniminde, Durum ulamındaki hatalar ile ilgili bulgular, Gürel (2000)'in ve Haznedar (2006)'nın çalışmalarına benzer sonuçlar göstermektedir. Buna göre, Türkçeyi ikinci dil olarak edinen bireyler,

Durum ediniminde zorlanmakta ve benzer hatalar yapmaktadır. Buna karşın, her iki çalışma, Durum türlerini göz önüne alarak edinim sürecini incelememekte ve bu türlerin edinim sürecinde öncelik sonralık ilişkisi olup olmadığı sorularını yanıtlamamaktadır.

Bu çalışmaların bulgularına göre, her iki dil düzeyinde, yönelme ve çıkma Durumu edinim sürecine bakıldığında içsel Durumun (hedef ve kaynak rolü) sözlüksel Durumdan (konu rolü) daha önce edinildiği saptanmıştır. Woolford (2006)'a göre içsel Durum, sözlüksel Duruma göre daha düzenli görünüm sergilemekte ve daha öngörülebilir olmaktadır. Bu nedenle, ikinci dil edinim sürecinde, bireyler düzenli görünüm sergileyen ve daha öngörülebilir olan Durum ulamının edinimini öncelikledikleri saptanmıştır.

Araştırma sonuçları, aynı zamanda, Durum türlerinin belirli olması görünümü ile ilgili veriler sunmaktadır. Belirlilik Kuramına (Markedness Theory) göre bir ulamın belirli (marked) üyelerine karşın belirsiz (unmarked) üyeler, daha basit yapılarıyla, daha yüksek sıklıkla, daha yaygın bağlamlarda ve daha geniş anlam çeşitliğiyle dilde rol oynar (Croft, 1990; Shen, 2004). Araştırmada, bu sav desteklenmekte ve belirli olan içsel Durum belirli olmayan sözlüksel Duruma göre daha önce edinilmektedir. Bununla birlikte, içsel Duruma karşın sözlüksel Durumun ediniminde, B1 ve B2 dil düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu sonuç, bireyin dil düzeyinin B1'den B2'ye yükselmesine karşın sözlüksel Durum ediniminde hiçbir ilerleme olmadığını göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında, içsel Durum, sözlüksel Duruma göre daha belirsiz bir görünüm sergilemesi nedeniyle ikinci dil edinim sürecinde, daha fazla öncelenmektedir. Edinim sürecinde, bireylerin düzenli görünüm sergileyen ve daha öngörülebilir olan Durum ulamını inceleme stratejisi kullanması nedeniyle sözlüksel Durumun aksine içsel Durumun daha hızlı bir şekilde edinildiği görülmektedir.

Çalışmada ayrıca, Durum ve konusal rollerin birbirinden ayrı yapılar olmadığı ve özellikle ikinci dil edinimi araştırmalarında, konusal roller temelli yöntemlerle elde edilecek verilerden yararlanılarak Durum edinimi ile ilgili daha sağlam sonuçlara ulaşabileceği gösterilmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak, ikinci dil ediniminde Durum süreci biçim-sözdizimsel açıdan ele alındığında içsel Durum (hedef ve kaynak rolü) ve sözlüksel Durum (konu rolü) arasında farklılık olduğu ve edinim sürecinde bu Durum türlerinin bir sıralama içerisinde ilerlediği saptanmıştır.

Bu çalışmanın sonuçları, ikinci dil olarak Türkçenin ediniminde, Durum türlerine ve bu türlerin belirli (marked) olup olmamasına göre edinim sürecinin ilerlediğini gündeme getirmektedir. Konuya ilişkin farklı dil düzeyleri ve daha geniş örneklem grupları ile yapılacak çalışmalarla, ikinci dil olarak Türkçenin Durum edinimi sürecinde, Durum türlerinin ve bu türlerin belirli (marked) olmasının belirleyici olup olmadığı konusu açığa kavuşturulabilir.

Kaynakça

- ALSINA, A. (1996). *The Role of Argument Structure in Grammar*. MIT: Cambridge.
- BIALYSTOK, E. (1979). Explicit and Implicit Judgements of L2 Grammaticality. *Language Learning*. Sayı: 29.
- BUTT, M. (2006). *Theories of Case*. CUP: Cambridge.
- CROFT, W. (1990) *Typology and Universals*. Cambridge: Cambridge University Press.
- ELLIS, R. (2005). Measuring Implicit and Explicit Knowledge of a Second Language: A Psychometric Study. *Studies in Second Language Acquisition*. Sayı: 27.
- FILLMORE, C. (1968). The Case for Case. *Universals in Linguistics Theory*. New York.
- FRAWLEY, W. (1992). *Linguistics Semantics*. Lawrence Erlbaum: New Jersey.
- GASS, S. M. (1979). Language Transfer and Universal Grammatical Relations. *Language Learnings*. Sayı: 29.
- GASS, S. M. (1980). An Investigation of Syntactic Transfer in Adult Second Language Acquisition : *Selected Papers from the Los Angeles Second Language Research Forum*. Rowley, MA: Newbury House.
- GASS, S. M. (1994). The Reability of Second-Language Grammaticality Judgements. *Research Methodology in Second Language Acquisition*. Hillsdale, NJ: Lawrence Earbaum Associates.
- GRIMSHAW, J. (1990). *Argument Structure*. MIT: Cambridge.
- GRUBER, J. (1965). *Studies in Lexical Relations*. Doktora Tezi. MIT: Cambridge.
- GÜREL, A. 2000: Missing Case Inflection: Implications for Second Language Acquisition. *Proceedings of the 24th Boston University Conference on Language Development 24*. Somerville. MA: Cascadilla Press.
- HAN, Y. ve Ellis, R. (1998). Implicit Knowledge, Explicit Knowledge and General Language Proficiency. *Language Teaching Research*. Sayı: 2.
- HAZNEDAR, B. (2006). Persistent Problems with Case Morphology in L2 Acquisition. *Interfaces in Multilingualism: Acquisition and Representation*. Amsterdam: John Benjamins.
- HERSCHENSOHN, J. (2004). Inflection Thematic Roles and Abstract Case. *Language and Cognition*. Sayı:7.
- IOUP, G. ve Kruse, A. (1977). Interference Versus Structural Complexity in Second Language Acquisition: Language Universals as a Basis for Natural Sequencing. *Teaching and Learning English as a Second Language. Trends in research and Practise*. Washington D.C. : TESOL.
- IZUMI, S. (2003). Processing Difficulity in Comprehension and Production of Relative Clauses by Learners of English as a Second Language. *Language Learning*. Sayı:53.

- İBE AKCAN, P. (2010). *Konu rolleri: Türkçe Eylem Veritabanı Temelinde Bir Anlambilimsel Konu Roller Modeli Önerisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi.
- İBE, P. (2005). Türkçede Ruh Durumu Eylemlerinin Biçim ve Yapı Görünümleri. *Dilbilim İncelemeleri*. Ankara: Doğan Yayıncılık.
- KAZUO, A. (2003). Development of Multiple-Choice Grammaticality Judgement Tests. *JLTA journal*. Sayı: 6.
- SANTORO, M. (2008). *The Development of Italian Accusative ve Dative clitics in Interlanguage Grammars*. Munich: Lincom-Europa. 122- 132.
- SCHÜTZE, C.T. (1996). *The Empirical Base of Linguistics: Grammaticality judgements and linguistics methodology*. Chiago: The University of Chicago.
- SHEN, J. (2004). *Asymmetry and Markedness Theory*. Changsha: Jiangxi Educational Press.
- TEKİN, H. (2010). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. 20. Baskı. Ankara: Yargı Yayınevi.
- TENNY, C. L. (1994). *Aspectual Roles and the Syntax Semantics Interface*. Kluwer Academic: Dordrecht.
- TREMBLEY, A. (2005). Therotical and Methodological Perspectives of the Use of Grammaticality Judgement Tests in Linguistics Theory. *Second Language Studies*. Sayı: 24.
- TURGUT, M. F. ve Baykul, Y. (2010). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. 2. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- UZUN, N. E. (2000). *Anaizgileriyle Evrensel Dilbilgisi ve Türkçe*. İstanbul: Multilingual.
- UZUN, N. E. (2004). Dünya Dillerinden Örneklerle Dilbilgisinin Temel Kavramları: Türkçe Üzerine Tartışmalar. *Türk Dilleri Araştırma Dizisi*. İstanbul. Sayı: 39.
- UZUN, N. E. (2006). *Biçimbilim: Temel Kavramlar*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- ZWARTS, J. (2006). *Case marking direction: The accusative German PPs*. Erişim adresi: <http://www.let.uu.nl/users/Joost.Zwarts/personal/Papers/CLS.pdf> (13.12.2008)
- WOOLFORD, E. (2006). Lexical Case, Inherent Case, and Argument Structure. *Linguistic Inquiry*. Sayı: 37. 111-130.